

Medea - en mytologisk biografi

af Jean Christensen

Introduktion

De fleste kender fortællingen om Medea: den trolddomskyndige kolchiske kongedatter, der forelsker sig i argonauten Jason, og derfor med sine trolddomskunster hjælper ham med at få fat i det gyldne skind. Blændet af kærlighed til Jason forråder hun sin familie, dræber sin bror og må derfor flygte. Det bliver for Medea begyndelsen på en lang række drab. Motivet for langt de fleste af dem udspringer af kærligheden til Jason, hvad enten det er den forelskede kvinde, der ønsker at hjælpe sin udkårne, eller den svigtede og forbitrede kvinde, der søger og får hævn.

Det er denne version af myten om Medea, de fleste kender: hun er en troldkvinde, frygtelig i sin vrede over at blive svigtet af sin elskede, og er derfor i stand til at dræbe sine egne børn.

Euripides' tragedie *Medea* har formentlig spillet den største rolle for den gennemsnitlige, moderne læsers kendskab til og opfattelse af Medea-figuren, mens det antikke publikum har kendt til flere – mere eller mindre varierende – versioner af myten, hvoraf vi i dag stadig har et pænt udsnit til rådighed: blandt andet Apollonios Rhodios' *Argonautika*, hvor den unge, uskyldige Medeas første møde med Jason beskrives; Seneca skildrer – som altid bloddryppende – en svigtet, hævntørstig og bitter troldkvinde, og Ovid følger trop med en lige så dystre skildring af hende i sine *Metamorfoser*.

Ser man lidt på andre af de overleverede kilder til Medea-myten, vil man opdage, at de for os i dag mest prominente træk ved figuren – den forsmåede, hævngerrige, barnedræbende troldkvinde – ikke er figurens oprindelige udgangspunkt. Hos Hesiod er hun gudinde, hos Pindar skildres hun som muse og (guddommelig) heks, hos Herodot "bare" en smuk kongedatter, og visse vasemalerier synes at understøtte dette indtryk. Vi ved ganske vist, at myter og mytiske figurer i oldtiden havde en stor elasticitet, og at forfatterne ofte ommodellerede kendte størrelser, så de passede ind i *deres* fortælling,

men de må alligevel have forholdt sig til en traditionel opfattelse af de pågældende myter og mytiske personer. I Medeas tilfælde har elasticiteten været så stor, at mange scholiaster har foreslået, at Medea-karakteren snarere er smeltet sammen af to homonymer, en thessalisk og en korinthisk Medea, men Graf mener,¹ at denne løsning snarere er opstået i fortvivelse over de undertiden uforklarligt modstridende versioner i Medeas mytiske biografi, og han afviser tanken, fordi hendes navn er så specifikt og vanskeligt at etymologisere. Det lader snarere til, at de vidt forskellige varianter er opstået som følge af århundreders historiefortællinger. Jeg vil derfor ikke komme nærmere ind på diskussionen om en "fusioneret Medea", men behandle de forskellige kilder til Medea som informationer om én figur, og forsøge at stykke en profil sammen af hendes komplekse karakter. Hvorfor er hendes virkefelt så bredt? Er hun gudinde, troldkvinde eller dødelig? Og har disse forskellige roller nogen betydning for hendes opførsel?

Eftersom dén udvikling, som Medea gradvist gennemgår i de antikke kilder, så at sige kulminerer hos Euripides, og hendes mytiske karakters kerne på sin vis stagnerer efter hans behandling (såvel i kunsten som i litteraturen), vil der i min gennemgang af kilderne være en naturlig hovedvægt på denne tekst. Jeg vil desuden forsøge at se på, hvordan Euripides har forholdt sig til den tradition, der gik forud for hans version, og jeg vil kort komme ind på, hvad Euripides' samtid har betydet for hans fremstilling af Medea i forhold til hendes køn, hendes race og hendes "mytiske bagage" som troldkvinde.

I forbindelse med Medea dukker Jason imidlertid (næsten) også altid op. Han har tilsyneladende været forbundet med Medea-myten fra begyndelsen, og eftersom han er drivkraften for Medeas handlinger i langt de fleste fortællinger, vil jeg også kort komme ind på hans karakter.

1. Graf 1997, pp. 37-8.

Medea-myten og dens kilder

Skal man gøre lidt grundigere rede for en græsk myte, end jeg fx gjorde i min indledning, løber man uvægerligt ind i dét problem, at de antikke kilder præsenterer os for forskellige versioner, der undertiden direkte modsiger hinanden. Der er principielt ikke nogen "rigtig" version, men i dag opfatter vi ofte et bestemt værk som en *autoritativ* version af en person eller en historie, fx *Odysseen* om Odysseus, eller Aischylos' *Oresteia* om Orestes. I Medeas tilfælde er den populære opfattelse af hende i dag formentlig primært baseret på Euripides', Senecas og Ovids versioner.

Ved siden af den autoritative version kan findes en række alternative versioner (som dét værk, vi refererer til, måske i virkeligheden bygger på og videreudvikler), som både kan bekræfte og bidrage med detaljer, som vi kender fra vores autoritative værk. Graf kalder disse to fænomener den *vertikale* tradition (dvs. at der findes adskillige versioner af den samme myte) og den *horisontale* tradition (dvs. at der er forskellige versioner, der bidrager til en form for fortløbende biografi over den mytiske figur).² Vi ved, at der kan opstå gnidninger mellem de forskellige versioner af myten – vi får ikke altid enslydende informationer – men der er altid en kerne i myten, der ikke rækker sig.

For Medea er det hendes fædrene ophav: hun er altid datter af kong Aietes fra Kolchis, som er søn af Helios – og dermed er Medeas mytiske kerne hendes fremmedhed og hendes guddommelige afstamning. En anden fast bestanddel i Medeas karakter er hendes viden om urter, et karaktertræk, vi tidligst kan spore i vasekunsten fra det sene

2. I Medeas tilfælde kan man nævne fem individuelle episoder, der hver især knytter sig specifikt til fem lokaliteter: Kolchis (Jason og det gyldne skind), Jolkos (drabet på Pelias), Korinth (drabet på Kreon, prinsessen og børnene), Athen (mordforsøget på Theseus), Medien (Medea som eponym hero). Cf. Graf 1997, p. 21.

6. årh. og i begyndelsen af 5. årh. f. Kr.³ Derudover lader det til, at der er en række mytiske figurer eller guder (fx Hekate, Hera Akraia, Aphrodite), der er fast knyttet til Medea-myten, omend ikke nødvendigvis i de samme roller eller i samme betydning.

Det er de tidligste kilder, der tegner det mest "afvigende" billede af Medea: Hesiod er vores tidligste, overleverede kilde til Medea-myten. Her er hun gudinde, datter af nymfen Eidyia og er Kirkes niece,⁴ men Hesiods billede er temmelig tamt i forhold til hendes senere karakter. Hun omtales kun én gang ved navns nævnelse,⁵ og Hesiod tildeler hende den noget intetsigende epithet *εὔσφυρος*, "Medea med de smukke ankler".⁶ Herefter kaldes hun bare *κούρη*, kong Aietes' datter, som Jason (på gudernes råd) tager med sig og gifter sig med. Sammen får de sønnen Medeios, som opfostres af Cheiron.⁷ Eftersom intet andet er nævnt, kan man forsigtigt gætte på, at sønnens opvækst sker i fred og ro uden blodige overgreb fra Medeas side. Det mest interessante ved denne kilde er, at Medea allerede her knyttes til Jason, samt at hun ikke er blevet tildelt den handlekraft, som hun senere får. Tværtimod fremstår Medea, som Gantz bemærker, hos Hesiod nærmest som en slags præmie.⁸

Medeas navn (afledt af verbet *μήδομαι*, planlægger, udtænker) synes derfor ikke hos Hesiod at have væsentlig betydning for hendes natur, som det senere kan ses hos Pindar og Euripides. Det synes snarere at sætte hende i forbindelse med hendes mødrene ophav, Eidyia (**εἶδω*), "den vidende".

3. Olpe fra ca. 630 f. Kr., cf. *LIMC* VI, 2, p. 194: "Olpe. Bucchero mit Relief- und Ritzverzierung. 1990 in einem Grab in Cerveteri, bez. Nr. 110 976. Rizzo, M.A. / Martelli, M., *AS-Atene* 66/67, 1989". <http://tinyurl.com/5va3dv> (scroll en side frem til side 10=4 i den elektroniske udg.) Tre indskrifter: METAIA (Medea), TAITALE (Daidalos) og KANNA (gave). Der ses tre scener: 1) To unge mænd, iført *perizomata*, tilsyneladende i boksekamp. 2) En (uidentificeret) ung mand i en kedel. Den synlige torso er frontal, ansigtet i profil. Til højre for ham, adskilt af en søjle, står en kvinde, ansigt og krop profil, identificeret som Medea (indskriften METAIA) løber ned langs den lange kappe, hun er iført. Hun holder en stav i venstre hånd. 3) (Denne scene er ikke synlig på billedet i *LIMC* VI, 2) Bag Medea ses seks unge langhårede mænd, iført *perizomata*, bærende et langt, tungt stykke klæde (forfatterens tolkning: enten en præmie eller det gyldne skind), og endelig bag ved dem den vingede Daidalos fremstillet i løbeposition. Cf. Bonfante & Bonfante 2002, 134-5.

4. Hes. *Theog.* 958-60.

5. Hes. *Theog.* 961.

6. Cf. LSJ9, s.v. *εὔσφυρος*: "with beautiful ankles, of women." Bruges ligeledes i Hes. *Theog.* 254 som epithet til Amphitrite.

7. Hes. *Theog.* 991-1002.

8. Gantz 1997, p. 358, 366.

Ligesom hos Hesiod er det en tam og blodløs skildring af Medea, vi møder hos Herodot: han fortæller, at kongedatteren Medea fra Kolchis bortføres af unavngivne hellenere. Han nævner intet guddommeligt ophav,⁹ og skønt vi fra vasekunsten på denne tid ved, at hun er begyndt at blive fremstillet som heks (cf. *infra*), indskrives Herodot hende slet og ret i en tradition af unge piger, der bliver “bortført” fra Hellas til Lilleasien og omvendt – han nævner Io, Europa og Helena i samme forbindelse.¹⁰ Senere omtales hun som navngiver til mederne (der tidligere kaldte sig ariere),¹¹ hvorimod Hesiod angiver hendes og Jasons søn, Medeios, som navngiver.¹²

Graf forklarer, at et antikt græsk verdenssyn krævede, at mederne havde en eponym hero, og eftersom Medea var barbar og kom fra de samme himmelstrøg, var hun et nærliggende valg (varianten med sønnen Medeios fungerer efter samme princip).¹³

Den moderne læser bliver dog ikke klogere, når det kommer til spørgsmålet om, *hvorfor* Medea rejste fra Athen til ariernes land. Vi ved ikke, om der allerede på Hesiods tid verserede en historie om Medeas drabsforsøg på Theseus, og om det var derfor, hun forlod Athen. I det hele taget er Herodots oplysninger noget magre, og han bidrager ikke med explicitte detaljer om Medeas karaktertræk, men hvis vi formoder, at Medea “gerne ville røves” som de andre kvinder, er hun i hvert fald fulgt frivilligt med, akkurat som vi ved hun gjorde i den “populære” variant.¹⁴ Det væsentligste er, at Herodot er vores eneste overleverede litterære kilde, der ikke direkte ved navns nævnelse forbinder Medea med Jason, der ellers nævnes andetsteds i forbindelse med Argonautertogtet. Man kan selvfølgelig indvende, at der ikke for Herodot har været noget formål med at nævne Jason på dette tidspunkt, men det må alligevel undre en smule, eftersom Herodot ikke er bleg for at slynge om sig med navne, som ikke nødvendigvis skal bruges til noget. Det er dog det mest nærliggende at slutte, at de “unavngivne hellenere” er Jason og hans argonauter.¹⁵

9. Hdt. 1.2.2-3.

10. Hdt. 1.2.1; 1.3.2.

11. Hdt. 7.62.

12. Hes. *Theog.* 1001.

13. Graf 1997, p. 38.

14. Cf. Hdt. 1.4.2: δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλοντο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο.

15. Hdt. 4.179.

Andre tidlige kilder kan naturligvis hentes i kunsten, og den tidligste, vi kender til, skal hentes lidt ad omveje via Pausanias. Han beretter om en afbildning af Medea på Kypselos-kisten (5.18.3), der kan dateres til omkring 7.-6. årh. – her ses hun angiveligt siddende på en trone med Jason stående ved sin højre side og Aphrodite på sin venstre.¹⁶ Den medfølgende indskrift præsenterer billedet således: *Μήδειαν Ἰάσων γαμέει, κέλεται δ' Ἀφροδίτα*. Sourvinou-Inwood mener, at brudefremstillingen vækker associationer om Medeas guddommelighed;¹⁷ under alle omstændigheder ligger afbildningen tæt op ad Hesiods korte beskrivelse af Medea i *Theogonien*.

Den tidligste afbildning, vi i dag kan se, er på en amphora fra ca. 660-40 f. Kr.: her ses en kvinde ifærd med at håndtere en tre-hovedet slange; denne kvinde er efter alt at dømme Medea.¹⁸ Slangerne dukker igen op i forbindelse med Medea på en serie af fire attiske sortfigurs-*lekythoi*, der er dateret til ca. 530 f.Kr. Her er hun flankeret af to slanger. Slangerne kunne antyde en vis guddommelighed; under alle omstændigheder er de tilsyneladende Medeas attributter.¹⁹

I det sene 6. årh. og i 5. årh. f. Kr. bliver Medeas foryngelse af vædderen et populært motiv,²⁰ men her synes der at være lagt mere vægt på Medeas magiske evner end på selve drabet på Pelias. I løbet af 5. årh. dukker endda motiver op, hvor Medea forynges mennesker.²¹ Motivet er dog ikke taget ud af det blå; det fortælles fx i *Nostoi*, at hun har

16. Cf. OCD, s.v. Cypselos, chest of.

17. Sourvinou-inwood 1997, p. 262.

18. Cf. *LIMC*, VI, 1, p. 388, s.v. Voreuripidische Darstellungen der Medeia, 2; *LIMC* VI, 2, p. 194 og http://classics.uc.edu/~johnson/myth/medea_images/medea1.jpg

19. Cf. Sourvinou-Inwood 1997, p. 262; OCD, s.v. Snakes: Slanger var associeret med især chtoniske kræfter. De vogtede hellige steder eller objekter, og "As an attribute of gods, snakes were close to Demeter [...], used also by Athena (and Medea); *LIMC* VI, 2 p. 194 og http://classics.uc.edu/~johnson/myth/medea_images/medea1.jpg

20. Rødfiguret hydria, ca. 550-500, proveniens: Etrurien, Vulci. Beazley Archive nr. 202944, London, British Museum E163. Cf. Boardman 1975, fig. 200; *LIMC* V.1, p. 634 *62: "[A] white-haired older man, wearing a chiton and mantle and leaning on a staff, at r. gestures towards a cauldron over a fire in the center. A ram, emergin from the vessel, looks at Medea standing at the l. She holds af..." til " A ram, emerging from the vessel, looks at Medea standing at the l. She holds a skyphos in her l. hand, and gestures toward the ram with her r. Smith (149) states 'this scene would naturally be taken as the renewal of Aeson were it not for the inscriptions.' ”:

<http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/image?lookup=1990.14.0186>

Rødfiguret stamnos, ca. 500-450, proveniens: Vulci, Etrurien. Beazley Archive nr. 203086, Berlin, Pergamonmuseum F2188:

<http://tinyurl.com/5ncsl4>

21. Cf. Gantz 1993, p. 367 og n. 20.

forynget Aison, idet hun koger *φάρμακα* i sin gyldne kedel,²² mens vi hos både Simonides og Pherekydes hører, at det er Jason, der bliver forynget,²³ en variant af historien, der muligvis refereres til på en hydria fra ca. 470 f.Kr.²⁴ Vi har ydermere en afbildning allerede fra ca. 630 f. Kr., hvor Medea står ved siden af en ung, unavngiven mand i en kedel, men der hersker usikkerhed om hvorvidt hun i gang med at helbrede eller forynge ham.²⁵

Medea er altså allerede i sidste del af 6. årh. – tilsyneladende endda tidligere – blevet tildelt en rolle som heks. Samtidig er hun ofte afbilledet med en lille æske, formentlig til (giftige) urter, og undertiden iført en *polos*, en hat, der er associeret med guddomme eller kvinder i forbindelse med guddomme, for at skelne hende fra Peliaderne.²⁶

Guddommeligheden og hekserollen udelukker åbenbart ikke hinanden; under alle omstændigheder optræder hun i begge roller hos Pindar.

Medea hos Pindar

Første gang, vi i litteraturen kan spore en Medea med egen vilje, er i Pindars 4. pythiske ode fra 462 f.Kr. Pindar baner vejen for en farligere og mere handlekraftig Medea. Hun bibeholder sin guddommelighed – Pindar tildeler hende epitheten *ζαμενής* (meget stærk, vældig, voldsom), som han andetsteds bruger om den profetiske Kheiron og solens stråler²⁷ – og hun nævnes i digtets begyndelse i nærheden af to andre, magtfulde, profetiske kvindeskikkelser (musen, Apollons præstinde, v. 4), og ved afsmitning får hun dermed selv status som profetisk sangerinde. Desuden “fremånder” hun argonau-

22. Fr. 7 PEG (Bernabé): *ἀντίκα Αἴσωνα θῆκε φίλον κόρον ἠβώοντα / γῆρας ἀποξύσασα ἰδυίησι πραπίδεσσι, / φάρμακα πόλλ' ἔφουσ' ἐνὶ χρυσείοισι λέβησιν.*

23. Cf. Gantz 1993, p. 367; Simonides 548 PMG; Pherekydes 3F113.

24. Cf. n. 20 *supra*.

25. LIMC VI, 2, p. 194. Cf. n. 3 *supra*.

26. Sourvinou-Inwood 1997, p. 266. Cf. Santos, p. 36, fig. 16.

<http://www.ucm.es/centros/cont/descargas/documento4777.pdf> Sortfiguret amphora, 550-500. Proveniensi: Etrurien, Vulci. London, British Museum B 221.

27. Pind. *Pyth.* 9.38: *τὸν δὲ Κένταυρος ζαμενής;* *Nem.* 4.13: *ζαμενεῖ [...]* ἀλίω. Cf. O'Higgins 1997, p. 113.

ternes fremtidige færd fra sin “udødelige mund”,²⁸ hvilket ifølge O’Higgins kan associeres til Hesiods musers inspirerende ånde.²⁹

Medeas rolle hos Pindar er dobbelt: dels er hun altså en slags muse, der varsler argonauternes færd, dels er hun selv – ved en guddoms mellemkomst (Aphrodite) – blevet reduceret til et våben eller værktøj for rejsens heldige udfald: “[...] og hun [Aphrodite] lærte den vise Aisonide bønfoldende besværgelser, for at Medea kunne miste agtelsen for sine forældre [...]”.³⁰ I kærlighedens vold glemmer Medea sin anstændighed (*αἰδῶς*) og forråder sin far: hun laver en beskyttende salve til Jason,³¹ der kan bringe ham helskindet gennem den prøvelse, som Aietes har udtænkt (v. 220). Da Jason *selv* har slået slangen ihjel (Medea nævnes ikke som hjælper, hvilket er i overensstemmelse med et af de tidligere vasemalerier af Jasons konfrontation med slangen)³², forlader Medea efter *eget* valg Kolchis og forårsager Pelias’ død i Jolkos: “Han [Jason] dræbte den klarøjede og mangehudede slange ved list, Arkesilaos, og bortførte Medea, Pelias’ morderske, med hendes samtykke.”³³

Hos Pindar møder vi altså for første gang den potentielt farlige Medea, hvor hendes navn har fået betydning for hendes natur: hun bliver den tænkende kvinde – “efter mine planer” siger hun selv,³⁴ idet hun genkalder, hvordan argonauterne for nylig har trukket et skib i land, og bemærkningen “efter mine planer” vækker genklang af hendes eget navn. Medea er ikke længere den passive “præmie”, men en aktiv hjælperske – hun er faktisk årsagen til, at hans mission lykkes – og det er hendes eget valg at følge Jason til Hellas (*σὺν αὐτῇ*), hvor man hos Hesiod og Herodot snarere fornemmer, at hun bliver taget med under armen uden at blive spurgt.

28. ἀπέπνευσ’ ἀθανάτου στόματος, Pind. *Pyth.* 4.19.

29. Cf. O’Higgins, p. 114; Hes. *Theog.* 31: ἐνέπνευσαν.

30. [...] λιτάς τ’ ἐπαιιδᾶς ἐκδιδάσκησεν σοφὸν Αἰσονίδαυ: / ὄφρα Μηδείας τοκέων ἀφέλοιτ’ αἰδῶ, [...], Pind. *Pyth.* 4.217-8.

31. φαρμακώσαισ’ ἀντίτομα, Pind. *Pyth.* 4.221.

32. Kylix, rødfigur, beg. 5. årh. Jason og Athene. Tilskrevet Dourismaleren:

<http://traumwerk.stanford.edu/philolog/Douris%20Athena.jpg>

33. κτεῖνε μὲν γαλκῶπα τέχλαις ποικιλόνωτον ὄφιν, / ὧ Ἄρκεσίλα, κλέψεν τε Μήδειαν σὺν αὐτῇ, τὰν Πελῆιο φόνον. Pind. *Pyth.* 4.249-50.

34. μῆδεσιν [...] ἀμοῖς, Pind. *Pyth.* 4.27.

Pindars skildring af Medea stemmer overens med de tidssvarende vasemalerier (Medea, der dræber Pelias ved hjælp af list og giftige urter), men den moderne læser står med et uforklarligt spring fra den tavse gudinde/kongedatter, der pludselig forvandler sig til en handlekraftig heks. Det er ikke muligt at spore denne drastiske udvikling, men en del af forklaringen *kunne* ligge i Medeas fremmedhed: Herodot fortæller (2.103-5), at den ægyptiske kong Sesostris drog på erobringstogt, og at enten han selv eller dele af hans hær i forbindelse med dette togt kom i forbindelse med Kolchis: “Det er tydeligt nok, at kolcherne er ægyptere; [...] de har både mørk hud og kruset hår. [...] i hele deres levevis og sprog ligner de hinanden.”³⁵

Pindar kalder kolcherne “sorthudede”,³⁶ og man kunne derved forledes til at tro, at de havde ægyptiske aner. Pindar har muligvis forestillet sig en sort Medea – hun var jo også solens barnebarn, og man mente i antikken, at folk, der boede i tæt på solen, blev brændt sorte.³⁷ På en boiotisk *skyphos* er fasteren Kirke portrætteret som en sort kvinde,³⁸ men alle vasemalerier portrætterer Medea som en hvid kvinde, og senere forfattere nævner Medeas hvide hud.³⁹ Under alle omstændigheder kan Medea ved Herodots mellemkomst forbindes med Ægypten; og allerede i *Odysseen* forbindes ægyptiske kvinder med urtekyndighed.⁴⁰

Apollonios Rhodios’ *Argonautika*

Apollonios Rhodios’ *Argonautika* fra 3. årh. f.Kr. virker i sit grundrids modelleret over dén historie, vi også møder hos Pindar (hvorfor jeg også bryder kronologien i min gennemgang af kilderne). Apollonios har formentlig skævet til Pindars 4. pythiske ode; eller måske har han bearbejdet historien ud fra Kallimachos’ *Aitia*.⁴¹ Men det blev Apol-

35. φαίνονται μὲν γὰρ ἑόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι. [...] αὐτὸς δὲ εἴκασα τῆδε καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες [...] καὶ ἡ ζῶη πᾶσα καὶ γλῶσσα ἐμφορῆς ἔστι ἀλλήλοισι: Hdt. 2.104-5.

36. κελαινώπεσσι Κόλχοισιν, Pind. *Pyth.* 4.212.

37. Cf. Lucr. 6.719-23: *Ille ex aestifera parti venit amnis ab austro / inter nigra virum percoccto saecla colore/ exoriens penitus media ab regione diei.*

38. <http://www.tinyurl.com/6plbff>

39. Ap. Rhod. *Argon.* 3.829: “gyldent hår” (ξανθὰς ἐθείρας); Eur. *Med.* 30, “hvide hals” (πάλλευκου δέρην).

40. Cf. *Od.* 4.227-33: Helena har sin viden om urter fra ægypterinden Polydamna.

41. For nogle slående ligheder mellem fragmenter fra *Aitia* 1 og argonauternes hjemkomst til Hellas hos Apollonios Rhodios, cf. Hunter 1989, p. 7.

Ionios' epos, der definerede historien om argonautertoget for de forfattere, der senere tog fortællingen op;⁴² først og fremmest Valerius Flaccus' værk af samme navn (skrevet mellem 69 og 79 e. Kr.), og han satte også sit præg på Vergils *Æneide*.⁴³

Apollonios må også have kendt til Euripides' *Medea*. Det er svært at afgøre med sikkerhed, om hans beskrivelse af Medea-figuren er tænkt som en slags *prequel* for den Medea, som Euripides skildrer; men der er visse episoder, der kunne tyde på det. Under alle omstændigheder er der intet til hinder for, at *Argonautika* kan læses som en forløber til *Medea*: den glødende kærlighed, hun føler, *kan* vende til sig til lige så passioneret had, som Euripides fremstiller.

Apollonios' Medea er en ung, uskyldig *pige*, der har sin *αἰδῶς* i behold (3.681-2); dog er hun allerede kyndig udi urtekunsten (*πολυφάρμακον*, 3.27), og "som skabt til bedrag" (*δολόεσσα τέτυκται*, 3.89). Disse egenskaber gør hende til et velegnet redskab eller våben – direkte for Jasons mission, og indirekte for Heras hævnplaner for Pelias. Derfor sørger Aphrodite (på Hera og Athenes foranledning) for,⁴⁴ at Medea forelsker sig i Jason.

Apollonios' unge, letpåvirkelige Medea er (i modsætning til Euripides' modne, desillusionerede Medea) bekymret for sin *αἰδῶς*: "Farvel anstændighed, farvel gode liv! [...] Man vil se skævt til mig, selv når jeg er død; hele byen vil råbe min ulykke ud til de fire verdenshjørner – og de kolchiske kvinder vil sladre med hinanden om mig med hån og foragt i blikket: [...] hende, der vanærede sit hjem, sine forældre [...]."⁴⁵ Dette står naturligvis i skærende modsætning til Euripides' ældre Medea, der er ligeglad med, hvad hun bliver kaldt.⁴⁶

Jasons ægteskabstilbud (3.1128-30) afgør dog hendes skæbne: hun opgiver sin *αἰδῶς*, rejser med mod Hellas, og det er hende, der udtænker hvordan Apsyrtos kan narres og dræbes; hun er tilsyneladende klar over, at hun er et offer for gudernes vilje,

42. Graf 1997, p. 23.

43. Tydelige ligheder ml. Verg. *Aen.* 1-4 og Ap. Rhod. *Argon.* 3, især i kærlighedsdelen: I begge kærlighedsaffærer overtaler Aphrodite Eros til at ramme de to kvinder med kærlighed (*Aen.* 1.664-88; *Argon.* 3.142-4) og både Medea og Dido plages af den samme slags passionerede forelskelse.

44. Cf. Pind. *Pyth.* 4.216-9, hvor Aphrodite hjælper Jason på eget initiativ.

45. ἔρρέτω αἰδῶς, / ἔρρέτω ἀγλαΐη; [...] ἀλλὰ καὶ ὧς φθιμέννι μοι ἐπιλλίξουσιν ὀπίσσω / κερτομίας· τηλοῦ δὲ πόλις περὶ πᾶσα βοήσῃ· / πότμον ἐμόν· καὶ κέν με διὰ στόματος φορέουσαι / Κολχίδες ἄλλυδις ἄλλαι ἀεικέα μωμήσονται· [...] ἢ τις δῶμα καὶ οὖς ἤισχυνε τοκῆας [...], Ap. Rhod. *Argon.* 3.785-96.

46. Cf. Eur. *Med.* 1344-5, 1358-9.

og denne rolle har hun accepteret: "Jeg har fuldbyrdet gudernes onde hensigter."⁴⁷ Hun vil gøre, hvad hun er nødt til, og det, hun er udset til.

Netop drabet på broderen Apsyrtos er den største afvigelse – eller tilføjelse – fra Pindar, hos hvem brodermordet ikke nævnes explicit.⁴⁸ Hos Apollonios er Medea hjernen bag mordet på broderen, der er en ung mand; mordet finder sted ved baghold, og Medea fører ikke selv kniven. Den version af broderdrabet, vi i dag for det meste refererer til, tilskrives Pherekydes: Apsyrtos er et lille barn, som Medea har taget med på skibet, og for at forsinke den forfølgende kolchiske flåde skærer hun den lille dreng i stykker og smider stykkerne i havet.⁴⁹ Hvorfor Apollonios ikke har valgt Pherekydes' version, der ellers ville være oplagt som optakt til drabet af Medeas egne børn, er uvist; men det er åbenlyst, at der også i denne del af Medea-myten var flere muligheder – også nogle, hvor hun ikke udviser den samme blodtørst som hos Apollonios og Pherekydes.

I Kolchis-historien er Medea umiskendeligt heks. Pindar præsenterede os for en Medea, der både var heks og guddommelig; hos Apollonios er hun slet og ret heks. Ganske vist er hendes mor Eidyia, der er datter af Tethys og Okeanos (3.243-4), men familieforbindingerne med disse guddomme synes ikke at have nogen betydning for Medea: hun er en ung pige med viden om alskens urter, og denne viden har hun fået fra gudinden Hekate (3.528-30), som hun er præstinde for (3.251-2).⁵⁰

Apollonios dyrker i højere grad end de øvrige kilder Medeas hekserolle. Han beskriver blandt andet detaljeret, hvordan indsamlingen af urterne til Jasons salve er foregået: Medea, klædt i sort, har indsamlet dem i nattens mulm og mørke efter at have badet i syv evigtflydende floder og påkaldt underverdens dronning (3.851-66), og selv indsmøringen af salven kræver visse ritualer (3.846-50). Det er naturligvis muligt, at

47. *θεόθεν δὲ κακὰς ἦνυσσα μενοινάς*, Ap. Rhod. *Argon.* 4.413.

48. Cf. O'Higgins 1997, p. 120, n. 53: "The killing may be implied by Pindar's discreet reference to her loss of *αἰδῶς*, but it is not named." Flugten behøvede heller ikke at inkludere et drab på broderen, cf. Diod. Sic. 4.48.4: Aietes leder forfølgelsen og dræbes i kamp af Meleager.

49. Pherekydes *FGrHist* 3 F 32. Pherekydes er sandsynligvis en lidt ældre samtidig med Euripides og Sophokles, cf. OCD, s.v. Pherekydes (2).

50. Diodor fortæller alternativt, at Medeas mor og søster er hhv. Hekate og Kirke, og at hun lærte sin viden om urter fra dem (4.45.2-3), men at hun i modsætning til dem ikke brugte denne viden til onde formål (4.46.1). Hekate blev fra 5. årh. f.Kr. forbundet med magi og hekseri, cf. OCD, s.v. Hecate.

dette blot er episk bredde eller litterær retardering; men ikke desto mindre hviler der en tung dunkelhed over beskrivelserne af Medeas magiske evner, der højst sandsynligt har været med til at understrege hendes fremmedhed. Hendes velvilje over for hellenerne er dog umiskendelig, og hendes evner tjener deres formål.⁵¹

Medeas velvilje overfor hellenerne er tilsyneladende også en almindelig bestanddel i Korinth-historien. I omtrent samme periode som Apollonios skrev også mythografen Dionysios Skythobrachion en prosaversion af *Argonautika* (som også kendes fra Diodor 4.40-48): i denne version er Aietes engang blevet advaret af et orakel om, at en fremmed vil dræbe ham og stjæle det gyldne skind. For at beskytte sig selv befaler Aietes, at alle fremmede, der pågribes, skal ofres til Artemis, og gør Medea til præstinde for denne kult. Medea, der ikke bryder sig om denne praksis, bruger al sin magi på at frelse så mange grækere, som hun kan. Hun bliver naturligvis opdaget, og må søge tilflugt i Helios' tempel. Her bliver hun fundet af argonauterne, som hun slutter sig til. I slutningen af historien er der en kamp mellem kolcherne og argonauterne, hvor Aietes bliver dræbt.⁵²

Den væsentligste forskel mellem denne beretning og Apollonios' er kolchernes systematiserede drab af fremmede (*ξενοκτονία*). Graf hævder, at netop denne *ξενοκτονία* er med til at bidrage til opfattelsen af kolchernes barbarisme: grækerne selv henretter jo ikke deres gæster, der tværtimod nyder beskyttelse under Zeus Xenios. *ξενοκτονία*-motivet dukker også op i en tredje version, som først fortælles i fuld udstrækning i 6. årh. e.Kr. af den latinske digter Dracontius, som ifølge W.-H. Friedrich har baseret sin beretning på en tragedie fra enten 4. eller 3. årh. f.Kr.⁵³ I denne version udfører Medea gerne menneskeofringerne, lige indtil Jason dukker op, så det må være kærligheden til ham og dermed ønsket om at passe ind i hans verden, der afholder hende fra yderligere drab.⁵⁴

Hekserollen, fremmedheden og trangen til at hjælpe hellenerne er altså centrale for Kolchis-historien. Disse elementer dukker også op i Apollonios' *Argonautika*, dog tilsyneladende med mere tyngde og uddybelse end i de foregående versioner. Medeas handlekraftighed, evne til at slå ihjel og hendes følelsers styrke er allerede blevet defineret af

51. Cf. Clauss 1997 for yderligere diskussion af Medeas rolle som "helper-maiden".

52. Diod. Sic. 4.48.4.

53. Graf 1997, p. 26, n. 11; Friedrich 1966.

54. For yderligere diskussion af *ξενοκτονία*-motivet, cf. Graf 1997 pp. 26f.

Euripides; derfor er det ingen overraskelse, at Medea tilsyneladende uden skrupler planlægger sin brors drab, eller at hendes følelsers rasen er så meget i fokus.

Apollonios skildrer langt mere omfattende end Pindar den *unge* Medeas følelser: hendes lidenskabelige forelskelse i Jason, hendes kvaler over at forlade – og forråde – sin familie, og hvordan kærligheden alligevel driver hende til det til sidst. Denne Medea er langt fra den vrede, bitre *kvinde*, som man har kendt fra Euripides. Hun har stadig sin tro på kærligheden – og Jason – i behold.

Euripides' *Medea*

Det er hos Euripides, at Medea opnår sin kanoniske identitet: her bliver hun kvinden, der så brændende ønsker sig hævn over sin utro mand, at hun finder styrke til at slå sine egne børn ihjel. Det er naturligvis barnedrabet, der fascinerer og netop gør Euripides' version så slagkraftig: Medea *føler* smerte over at slå sine børn ihjel, men hun vil hellere lide denne kval frem for at lade sin mands utroskab gå ustraffet hen. De senere versioner af Korinth-historien (Seneca, Ovid) lægger dog mere vægt på Medeas rasen end på disse modstridende følelser, som Medea kæmper med i Euripides' tragedie.

Euripides' forhold til traditionen

Ud over Pindar har vi kun fragmentariske kilder til Medea-myten fra tiden før Euripides. Disse kilder skal hentes hos forskellige forfattere eller mythografer fra senere århundreder. Hos dem er det til gengæld muligt at spore de versioner, som Euripides har haft som arbejdsgrundlag for *sin* Medea, der jo havde afgørende indflydelse på de efterfølgende versioner.

Euripides må have haft kendskab til Pindars 4. pythiske ode og givetvis til Sophokles' tragedie *Peliades*.⁵⁵ Diogenes Laertios skriver desuden (2.134), at Aristoteles og Dikaiarkhos mente, at Euripides havde baseret sin *Medea* på Neophrons tragedie af samme navn, hvori det planlagte barnedrab også indgår.⁵⁶

Tragedien *Medea* er ikke Euripides' første livtag med Medea-myten. Hans første bidrag til Dionysierne (i 455 f.Kr) inkluderede bl.a. *Peliades*, historien om Medeas mord på kong Pelias fra Jolkos. Han skrev desuden *Aigeus*, historien om Medea i Athen, hvor hun er gift med kong Aigeus og forsøger at dræbe hans søn Theseus.⁵⁷ Det ligger altså på Euripides' tid helt fast forankret i Medea-traditionen, at hun er i stand til at dræbe, som vi også ved fra Pindars 4. pythiske ode og vasemalerierne. Men Medeas bevidst

55. Cf. Hyg. *Fab.* 26.1-2.

56. Cf. Page 1961, pp. xxx-xxxi for en diskussion af, hvorvidt Neophron er før eller efter Euripides; konklusionen er, at den kan være senere. Cf. Knox 1977, p. 194, n. 7. Knox er enig med Page.

57. Knox 1977, pp. 193-4; p. 194, n. 5 om hvorvidt *Aigeus* er skrevet før ell. efter *Medea*. Cf. Graf 1997, der mener, at *Aigeus* blev opført før *Medea*.

planlagte drab på sine børn var ikke en del af Medea-traditionen før Euripides, medmindre man vælger at tro, at Neophron skrev sin tragedie før Euripides.

Fra de forskellige varianter af myten, vi har fra beretninger hos mythografer og fragmenter fra epos, kan vi se, at Medea er forbundet med barnedrab: én beretning fortæller om Medeas forsøg på at udødeliggøre sine børn, hvilket mislykkes, så de dør;⁵⁸ en anden beretning fortæller, at børnene blev dræbt under et korinthisk oprør mod Medea;⁵⁹ en tredje fortæller, at Medea dræbte Kreon, skjulte børnene, der var for små til at tage med på flugt, i Heratemplet, og derpå flygtede til Athen, hvorefter korintherne slog dem ihjel og spredte det rygte, at Medea selv havde slået dem ihjel.⁶⁰ Kreons datter optræder ikke i nogen af disse versioner, og dermed heller ikke Jasons utroskab og svigt. Det væsentligste er, at Medea ikke i nogen af de forudgående versioner slog sine børn ihjel med vilje. Der hersker derfor bred enighed om, at hævmordet på børnene er Euripides' egen opfindelse.⁶¹

Page nævner som en mulighed, at Euripides kunne have lånt hævmotivet fra historien om Prokne og Philomela,⁶² og der er Pherekydes' beretning om Jason og Medeas flugt fra Kolchis, hvor de skærer barnet Apsyrtos i stykker og smider ham i havet for at forsinke deres forfølgere, og så er der naturligvis den førømtalte diskussion om lån fra Neophron. Den mest pudsige (og usandsynlige) forklaring på, at Euripides lader Medea slå sine egne børn ihjel, findes i scholiet Σ *Med.* 9, der er tilskrevet Parmeniskos: korintherne skulle have betalt Euripides fem talenter for at fjerne deres forfædres skyld i barnedrab og flytte den over på Medea.

58. Pausanias parafraiserer Eumelos' *Korinthiaka* (8. årh. f.Kr.) i 2.3.10: Medea blev tilkaldt fra Jolkos til Korinth for at blive dronning, hvilket gjorde Jason til konge. Medea bragte sine børn til Hera-helligdommen i forsøg på at udødeliggøre dem; det mislykkedes, og Jason rejste tilbage til Jolkos.

59. Σ Eur. *Med.* 264, tilskrevet grammatikeren Parmeniskos fra 2. eller 1. årh. f. Kr., som trækker på andre (unævnte) kilder: Korintherne er utilfredse med at blive regeret af en udenlandsk kvinde og planlægger derfor at dræbe Medeas syv sønner og syv døtre. Børnene søger tilflugt i Hera Akraia-templet, men korintherne respekterer ikke guderne og slår børnene ihjel i helligdommen. Som resultat bryder en pest ud.

60. Tilskrevet Kreophylos (enten 7. årh. f. Kr., digter fra Samos, ell. 4. årh. f. Kr., historiker fra Ephesos), Σ Eur. *Med.* 276, tilskrevet Didymos, (Schmidt *Didymi Chalcenteri Grammatici Alexandrini Fragmenta*, 1854, p. 366).

61. Cf. Knox 1977, p. 194.

62. Page 1961, p. xxiv, n. 5.

Kort sagt kan man altså ikke give et klart svar på, hvem eller hvad der har inspireret Euripides til at lade Medea dræbe sine børn som hævn over en utro Jason. Det er dog ikke overraskende, at det er hos Euripides, at Medea finder sin endelige, handlekraftige form; Euripides' kvindefigurer (fx Phaidra, Elektra, Klytaimnestra) falder jo udenfor den almindelige, græske kvindenorm, og Medea er ingen undtagelse.⁶³ Jeg vil vove den påstand, at det kunne være naturligt for Euripides at lade Medeas karakter tage et skridt videre i forhold til de træk, hun hidtil havde været udstyret med. Medea havde allerede opnået noget af sin styrke hos Pindar – og ifølge traditionen kunne hun jo slå ihjel. Så hvorfor ikke også lade hende dræbe sine børn og finde på Jasons utroskab som motiv? Det er naturligvis bare en gisning, der kan føjes til rækken af mange; indiskutabel er i hvert fald den dramatiske effekt af barnedrabet, og ligeledes det forhold, at det siden hen er blevet en fast ingrediens i den korinthiske del af Medea-myten – og det samme gør sig gældende for mordet på prinsessen (Kreusa eller Glauke, alt efter hvem man læser) og den overmenneskelige flugt i Helios' vogn. Disse episoder fandt naturligvis også vej til kunsten, og langt de fleste fremstillinger fremhæver hendes fremmedhed

63. Hos Aristophanes kan man se, hvor afsindige Euripides' kvindefigurer har virket på hans samtid. Cf. *Ar. Thesm.* 85, 182, hvor Euripides siger: "Kvinderne siger, at jeg sværter dem til!" (*κακῶς αὐτὰς λέγω*) og vv. 383-573, hvor kvinderne taler om, hvordan Euripides' kvindefremstillinger har ødelagt tilværelsen for virkelighedens kvinder: "Han skriver med vilje kun stykker, hvor kvinden er fordærvet – om Melanipper og Phaidraer – aldrig nogensinde at en kvinde kan være fornuftig!" (*ἐπίτηδες εὐρίσκων λόγους, ὅπου γυνὴ πονηρὰ / ἐγένετο, Μελαλίππας ποιῶν Φαίδρας τε· Πηνελόπην δὲ / οὐπόποτ' ἐποίησ', ὅτι γυνὴ σώφρων ἔδοξεν εἶναι*, *Thesm.* 546-48); *Ran.* 1049-1051: [Eur.] "Hvilken skade kunne mine Stheneboiaer gøre byen, du irriterende mand?!" [Aisch.] "Du har fået mange fremtrædende damer, hustruer til fremtrædende mænd, til at drikke gift, fordi de skammede sig over dine Bellerophonterier." (*Εὔ. καὶ τί βλάπτουσ', ὦ σχέτλι' ἀνδρῶν, τὴν πόλιν ἄμαι Σθενέβοιαι; / Αἰσ. ὅτι γενναίας καὶ γενναίων ἀνδρῶν ἀλόχους ἀνέπεισας / κῶνεια πιεῖν, αἰσχυρθείσας διὰ τοὺς σοὺς Βελλεροφόντας*).

enten ved at iføre hende orientalsk klædedragt⁶⁴ eller phrygisk hue,⁶⁵ mens enkelte malere ifører hende græsk klædedragt.⁶⁶

Til trods for disse tilføjelser overholder Euripides så at sige Medea-myten "spileregler", selvom han rykker lidt rundt på brikkerne. Der refereres til de samme aktører og de samme handlinger, som de tidligere versioner opererer med. Overordnet gør Euripides "bare" Medeas karakter endnu mere selvstændig og handlekraftig, men de efterfølgende behandlinger af Medea-myten hæfter sig – ikke overraskende – snarere ved Medeas morderiske tendenser og hendes hekserolle.

Kvinders forhold på Euripides' tid

På Euripides' tid hverken tænkte eller handlede anstændige athenske kvinder selvstændigt. Efter de homeriske digte at dømme var det tidligere almindeligt, at gifte kvinder rådede over husførelsen og således havde deres eget suveræne ansvarsområde. Dette gjorde hende nogenlunde jævnbyrdig med manden; men omkring 500 f. Kr. blev i hvert fald det athenske samfund omstruktureret efter jonisk forbillede – dvs. til mændenes fordel: uddannelse blev unødvendig for piger, ægteskaber blev arrangeret så hurtigt som muligt, og man så intet til borgerkvinder på gaden – fordi de tilbragte det meste af deres tid indendøre, umyndiggjorte og isolerede.⁶⁷ Aristoteles fortæller (*Pol.* 1300a 4-7; cf. 1323a 3-6), at man mange steder ligefrem havde en offentlig embedsmand, en *gynai-konomos*, der sørgede for, at bedre folks kvinder ikke gik frit på gaden, som de ville.

64. Volutkrater, 330. f. Kr. *LIMC* VI, 2, p. 197:

<http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/image?lookup=1993.01.0478>

og hydria, ca. 410 f. Kr (Medea i Hesperidernes have?). *LIMC* VI, 2, p. 203:

<http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/image?lookup=1990.14.0211>

65. Amphora, ca. 330 f. Kr. *LIMC* VI, 2, p. 198:

http://www.uark.edu/campus-resources/achilles/graphics/trag_Medea_30.jpg

Klokkekrater, ca. 400 f. Kr. *LIMC* VI, 2, p. 199:

<http://www.theoi.com/image/M26.1BDrakones.jpg>

Hydria, ca. 400 f. Kr. *LIMC* VI, 2, p. 198:

<http://www.theoi.com/image/M26.2Drakones.jpg>

66. Cf. n.20 *supra*. Cf. desuden Sourvinou-Inwood 1997, pp. 281-94 for yderligere diskussion om Medeas klædning.

67. I Lysias' første tale ses det, at en af de ekstremt få lejligheder, hvor det er socialt acceptabelt for en anstændig kvinde at vise sig udendørs, er ved en forælders begravelse (*Lys.* 1.8); cf. *OCD s.v.* Women, position of.

Kvinder og mænd blev derfor i høj grad fremmedgjort for hinanden. Kvinder var på en vis måde som en fremmed race for mændene, og "fremmed" har dengang som nu resulteret i frygt og fordomme.⁶⁸ Det er intet under, hvis mændene i et sådant samfund har betragtet kvinder med en skrækblandet fascination: som repræsentanter for noget særegent og fremmedartet, noget der rummede skræmmende kræfter og egenskaber, på en gang langt under dem og dog med kendskab til hemmeligheder, der var utilgængelige for dem selv.

Den stærke, selvstændige og handlekraftige Medea dukker også først op relativt sent, i det restriktive og kvindefjendske athenske samfund. Hun er så at sige legemliggørelsen af denne kvindefrygt: ikke alene er hun kvinde (hvad der er galt nok i sig selv), hun er også udlænding med viden om gift til sin rådighed, og hun er klog. Kreon siger ligefrem: "Jeg frygter dig [...] du er klog og kyndig i alkens ondskab".⁶⁹ Kløge kvinder er altså dobbelt frygtindgydende.

Medea er derfor på sin vis enestående på grund af sit guddommelige ophav, sin viden om gift og fordi hun er udlænding, men samtidig er hun en repræsentant for hele kvindekønnet og dets potentielle farlighed. Hun kan altså ses som en slags overdrevet skræmmebillede på, hvad kvinder kan finde på. Hendes uudslukkelige had og ubændige raseri kan i forlængelse heraf udlægges som et resultat af de dunkle, skræmmende og – især for en mand – komplet *irrationelle* urkræfter, der skjuler sig i enhver kvinde, og som kan bringes til udløsning under de rette omstændigheder.

Medea

Hos Euripides begynder Medeas navn først for alvor at afspejle hendes natur. Hun tænker, hun planlægger, hun er klog. Men Medea ikke alene tænker (klogt), hun handler også – selv hvis det betyder, at hun sætter sin *αἰδώς* over styr. Hun *har* allerede før stykkets begyndelse smidt al anstændighedsfølelse overbord, idet hun har forrådt sin far og dræbt sin bror for at følge med Jason til Hellas. Hun har selvfølgelig handlet i

68. Medeas første tale til koret, hvor hun giver udtryk for sine begrænsninger (vv. 228-51), er således ganske paradigmatiske for en kvindes situation, ligesom Jasons overlegne holdning til Medea er det for mændenes normale overlegne holdning til kvinderne. Cf. Friis-Johansen 1984, p. 226.

69. δέδοικά σ' [...] σοφῆ πέφυκας καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις, Eur. *Med.* 282-5.

sin mands interesse på sin egen særlige, drabelige måde, men da han svigter hende, forvandler hun sig for alvor til en uanstændig kvinde. Den lede, som Medea føler ved tragediens begyndelse ved synet af sine egne børn (*στυγεί δὲ παῖδας*, v. 36) – og så naturligvis drabet på dem senere – cementerer også hendes rolle som uanstændig og slet kvinde.⁷⁰

Medea er dog ikke som *kvinder* er flest. Hun er en guddoms barnebarn, trolddomskyndig – og udlænding, skønt hun ikke karakteriseres i væsentligt omfang ved disse træk ved tragediens begyndelse. De øvrige aktører behandler, opfatter og omtaler hende også i et stort omfang som en almindelig kvinde, og Medea bestyrker selv umiddelbart denne opfattelse. Hun træder frem som den svigtede hustru, der begræder sin mands svigt, hun kalder sig selv “stakkels” og “ulykkelig” (*δύστηνος*, v. 20; *τάλαινα*, v. 34), og til koret af de korinthiske kvinder siger hun: “*Vi kvinder* er de ynkeligste skabninger.”⁷¹ Hun er en kvinde som alle andre, der kæmper den samme kamp med deres køns svaghed i deres ægteskaber: uretfærdighed, usikkerhed og begrænsninger i forhold til manden (vv. 228-51).

Medea er dog ikke sen til at påpege, at hendes situation er væsentlig værre end de korinthiske kvinders: de er i det mindste på fædrene jord, blandt venner og familie, hvor Medea selv er forladt (*ἔρημος*), udstødt (*ἄπολις*), taget med som bytte fra et fremmed land (*ἐκ γῆς βαρβάρου λελησμένη*, v. 256), og nu ønsker hun hævn over sin troløse gemal og beder om hjælp til en hævnplan. De korinthiske kvinder forstår og sympatiserer med hende: “Det er kun ret, at du hævner dig på din mand, Medea!”⁷² Det er også værd at bemærke, at de korinthiske kvinder ikke protesterer, da Medea fremlægger sin plan om at dræbe Jasons nye brud; det er drabet af børnene, der foruroliger dem: “Du kan da ikke få dig selv til at slå dine egne børn ihjel, kvinde!”⁷³ og ender med i første omgang at konkludere, at Medea ikke kan få det over sit hjerte: *οὐ δύναση* (v. 862) – kvinder dræber jo ikke deres eget kød og blod.

Heller ikke mændene har fantasi til at tro, at Medea er andet end en almindelig kvinde, og både Kreon, Jason og Aigeus kalder hende ikke andet end *γύναι*, til trods for, at deres indgangsvinkler til hende som kvinde er forskellige: Kreon frygter hende, som

70. Cf. Sourvinou-Inwood, pp. 254ff. for diskussion om god kvinde/dårlig kvinde.

71. *γυναϊκές ἔσμεν ἀθλιώτατον φυτόν*, v. 231.

72. *ἐνδίκως γὰρ ἐκτείση πόσιν*, / *Μήδεια*, vv. 267-8.

73. *ἀλλὰ κτανεῖν σὸν σπέρμα τολμήσεις, γύναι*; v. 816.

før nævnt, fordi hun er klog, og han er bange for, hvilken skade, hun kan finde på at gøre hans datter, men alligevel lader han sig besnakke til at lade hende få den ene fatale dags frist, formentlig fordi Kreon egentlig ikke tror på, at hun kan nå at gøre så megen skade på en enkelt dag (*οὐ γάρ τι δράσεις δεινὸν ὧν φόβος μ' ἔχει*, v. 356).

Jason, der ellers om nogen burde kende til Medeas ressourcer, behandler hende som en lidt besværlig kvinde, der har hidset sig op over ingenting: "I kvinder tror, at alt er godt, så længe ægteskabet er vel forvaret, men hvis én eller anden ulykke indtræffer i ægtesengen, så anser I ellers lovende og gode ting for afskyelige."⁷⁴ Han tilskriver hendes køn (og de for ham lidt mærkelig prioriteringer, der nu følger med dette) hendes manglende forståelse for hans handlinger, og behandler hende derfor med en vis nedladenhed. Det er netop denne indstilling, der gør, at Medea så nemt kan narre Jason til at tro, at hun har indset, at han har handlet rigtigt for alle parter: "Det var godt, min pige – og jeg bebrejder dig intet. Det er jo helt normalt for en kvinde at gå helt fra koncepterne, når manden sniger en anden kvinde ind i forholdet."⁷⁵

Aigeus opfatter Medea som den ulykkelige, svigtede kvinde, hun udadtil fremstår som, og han ynker hende derfor: "Det er tilgiveligt, at du sørger, kvinde."⁷⁶ Han tilstår altså Medeas bønner om at yde hende et tilflugtssted – dog ikke helt uden egennyttige interesser – hun har lovet ham at kurere hans barnløshed (vv. 719-21). Da først Aigeus har givet sit tilsagn, bliver Medea straks mere forretningsmæssig rolig og afkræver ham ed på, at han ikke senere vil lade sig overtale til at udlevere hende til Korinth eller Jolkos, for: "Jeg er jo svag, og de har rigdom og kongemagt i ryggen."⁷⁷ Aigeus sværger derfor den ed, Medea kræver, uanende om, at han dermed har fjernet den sidste løse ende i Medeas mordplaner.

Ammen giver som den eneste fra begyndelsen udtryk for Medeas potentielle farlighed. Hun sammenligner Medea med ustyrlige naturkræfter og vilde, farlige dyr: Medea er døv for venners råd, akkurat som sten eller havets bølger (*ὡς δὲ πέτρος ἢ θαλάσσιος / κλύδων*, vv. 28-9); hun stirrer olmt som en tyr på sine børn (*ὄμμα νιν*

74. [...] ὥστ' ὀρθουμένης / εὐνής γυναικες πάντ' ἔχειν νομίζητε, / ἦν δ' αὖ γίνεται ξυμφορά τις ἐς λέχος, / τὰ λῶστα καὶ κάλλιστα πολεμιώτατα / τίθεστε, vv. 569-73.

75. αἰνῶ, γύναι, τὰδ' οὐδ' ἐκεῖνα μέμφομαι. / εἰκὸς γὰρ ὀργὰς θῆλυ ποιεῖσθαι γένος / γάμουσ παρεμπολῶντος ἀλλοίους, πόσει, vv. 908-10.

76. συγγνωστὰ μὲν τάρ' ἦν σε λυπεῖσθαι, γύναι, v. 703.

77. τὰμὰ μὲν γὰρ ἀσθενῆ / τοῖσ δ' ὄλβος ἐστὶ καὶ δόμος τυραννικός, vv. 739-40.

ταυρομουμένην τοῖσδ', vv. 92-3), og hun sender slaverne, der nærmer sig hende, blikke, der er en rasende tyr værdig – akkurat som en hunløve, der har unger (καίτοι τοκάδος δέργμα λεαίνης / ἀποταυροῦται, vv. 187-8). Ammen frygter desuden for, hvad Medea kan finde på, for hendes hjerte er “tungt” (βαρεία, v. 38), og hun vil ikke finde sig i at blive behandlet dårligt (οὐδ' ἀνέξεται κακῶς / πάσχουσ', vv. 38-9).

Koret forstår først denne farlighed, da Medea fremlægger sine mordplaner (vv. 772-810), men de tror ikke for alvor på, at hun er i stand til at bringe dem til gennemførelse. Da de indser, at Medea agter at gennemføre sin plan, ændrer de tiltaleform: de kalder hende nu ikke kun “stakkels”, men også “fortabt” (ὀλομένην γυναῖκα, v. 1253) og sammenligner hende med en hævnende furie (Ἐρινὺν ὑπόλαστορον, v. 1260).

Da mordet på børnene er fuldbyrdet, konstaterer koret forbløffet: “Så var du altså lavet af sten eller jern!” (ὡς ἄρ' ἦσθα πέτρος ἢ σίδαρος, v. 1279), og genkalder dermed ammens beskrivelse (vv. 28-9). De forsøger forgæves at finde en kvinde i fortiden, der som Medea har dræbt sine egne børn, men den eneste, de kan huske er Ino, og hun var trods alt ramt af gudssendt vanvid (vv. 1282-4). Der er kort sagt ingen som Medea. Koret har dog sympati med hende forbløffende længe. Selv efter at hun har slået sine børn ihjel, mener koret, at Jason selv bragte ulykken over sig: “Det virker som om en gud på denne dag med rette har ramt Jason med mange lidelser.”⁷⁸

Jason selv er naturligvis ikke i stand til at mobilisere den samme forståelse for Medeas handlinger, og heller ikke han mener, at der er nogen (græsk) kvinde i hele Hellas, der kunne finde på at gøre, hvad Medea har gjort (οὐκ ἔστιν ἤτις τοῦτ' ἂν Ἑλληνὶς γυνή / ἔτλη ποθ' [...], vv. 1339-40), og hvor han tidligere bare kaldte hende “kvinde”, overdænger han hende nu med skældsord,⁷⁹ og også han bruger ammens sammenligninger:⁸⁰ “Løvinde er du – ikke en kvinde – med den tyrrenske Skyllas bestialske natur!”⁸¹

Medeas fremtoning i dette sidste opgør med Jason distancerer hende helt fra rollen som den almindelige kvinde, som hun hidtil er blevet skildret som, og hæver hende endog over hekserollen. Hun befinder sig højt over Jason, hvor han ikke kan nå hende,

78. ἔοιχ' ὁ δαίμων πολλὰ τῆδ' ἐν ἡμέρᾳ / κακὰ ξυνάπτειν ἐνδίκως Ἰάσονι, vv. 1231-2.

79. Fx. “skamløs” (αἰσχροποιέ, 1346), “lede barnemorderske” (μυσαρὰ καὶ παιδολέτορ, v. 1392).

80. λέαινα: ammen v. 187; Jason v. 1342, 1407.

81. λέαιναν, οὐ γυναῖκα, τῆς Τυρσηνίδος / Σκύλλης ἔχουσαν ἀγριωτέραν φύσιν, vv. 1342-3. Lane 1955, oversætter λέαινα med “monster”.

både i fysisk (hun står formentlig på husets tag) og i åndelig forstand. Hele situationen – hendes sprog, hendes fremtoning, hendes erklæring om at grundlægge en ny kult (vv. 1378-83), og endelig, flugten i en guddoms køretøj – placerer hende nu i en ny rolle: hun har forvandlet sig til noget guddommeligt, noget overmenneskeligt.⁸²

Noget om helte

Medea er, som tidligere nævnt, ikke specielt kvindelig efter datidens normer. Hendes omgivelser ser, at hun er kvinde, og forventer derfor, at hun opfører sig som en sådan, men Medea lader sig ikke sætte i bås så let. Hun ved, at hendes køn har begrænsninger, men det har også sine forcer, og dem agter hun at udnytte: “Vi kvinder er uegnede til heltedåd, men de klogeste mestre i alt ondt.”⁸³ Senere siger hun mere utvetydigt: “Ingen skal tro, at jeg er stakkels og svag eller forholder mig i ro, men det modsatte: en vanskelig fjende og en omsorgsfuld ven. For den slags opførsel skaffer det bedste liv.”⁸⁴

Netop denne udtalelse, mener Knox (1977, p. 202), er “[...] the creed by which Homeric and Sophoclean heroes live – and die.” Knox mener desuden, at Medea i det hele taget “[...] is presented to the audience in the unmistakable style and language of the Sophoclean hero” (p. 198). Allerede i stykkets indledning er der slående ligheder mellem scener fra *Medea* og scener fra Sophokles’ *Ajax*.⁸⁵ Medea er i besiddelse af heroens væsentligste træk: den målrettede beslutsomhed, som bl.a. kommer til udtryk i gerundiver: “forehavendet, der må gøres” (ἔργον ἔστ’ ἐργαστέον, v. 791) – “jeg må vove” (τολμητέον, v. 1051), og κτείνω i forskellige former, der angiver formålsrettethed eller nødvendighed: futurumformen κτενῶ – jeg skal dræbe – flere gange (v. 394, 783, 792), og “det er nødvendigt at dræbe dem” (ἀνάγκη καθανείν, v. 1062). Hun drives desuden af heroiske følelser, vrede (ὀργή, v. 176, 456) og forbitrelse (χόλος, v. 94, 99, 898), og hendes temperament er også af heroisk karakter: (vove)mod (τόλμα, v. 394, 583, 859,

82. Cf. Knox 1977, p. 202ff.

83. πρὸς δὲ καὶ πεφύκαμεν / γυναῖκες, ἐς μὲν ἔσθλ’ ἀμηχανώταται, / κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται, vv. 407-9, cf. v. 231.

84. μηδεῖς με φαύλην κάσθενῆ νομιζέτω / μηδ’ ἠσυχαίαν, ἀλλὰ θατέρου τρόπου, / βαρείαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ / τῶν γὰρ τοιούτων εὐκλέεστατος βίος, vv. 807-10.

85. Beskrivelse af Medeas klagen over sin skæbne (1-48; cf. Soph. *Aj.* 333, 339, 342-3); manglende lyst til at spise (Eur. *Med.* 24 κείται δ’ ἄσιτος; cf. Soph. *Aj.* 323 κείμενος, 324 ἄσιτος); frygt for fjendens hån (Eur. *Med.* 383, 404, 797, 1049, 1355, 1362; Soph. *Aj.* 367, 382, 454, 961, 969, etc.); tidsfrist på én dag (Eur. *Med.* 355 ἐφ’ ἡμέραν μίαν; Soph. *Aj.* 756 τήνδ’ ἔθ’ ἡμέραν μόνην).

etc.) og dristighed (*θράσος*, v. 469, 856, 1345). Det tyder derfor på, at Medea opererer inden for en heros sprog- og handlingssfære.⁸⁶

Dette er endnu et lag i Euripides' Medea, der gør hende usædvanlig: som Knox fremhæver (p. 202), er hun i besiddelse af både Achilleus' voldelighed og Odysseus' talent for planlægning; evner, der ellers hører hjemme i den maskuline sfære. Men Medea er en kvinde, skønt Jason benægter det. Hun er i besiddelse af en mands styrke i åndelig henseende, men hun ejer hverken mandens rent fysiske råstyrke eller hans samfundsmæssige position i forhold til sin samtid, derfor må hun gribe til andre midler, end de fleste mænd (med undtagelse af Odysseus, naturligvis) ville gøre: list og planlægning.

Disse egenskaber, den udprægede maskuline (heroiske) handlekraft og evnen til at tænke selvstændigt, sætter altså Medea – endnu en gang – i en kategori for sig.

Assimilationer

En anden væsentlig detalje er, at Medea ifølge Boedeker (1997) gennemgår en udvikling gennem tragedien fra en almindelig kvinde til dén Medea, vi refererer til i dag. Denne udvikling sker ifølge Boedeker ved, at Medea assimilerer sig med nogle af stykkets øvrige karakterer (prinsessen, Aphrodite, Jason).

Prinsessen er et billede på en yngre Medea – der er adskillige ligheder mellem kongedatteren og Medea (pp. 143-4): de er begge kongedøtre, og begge kaldes de *νύμφη* (Kreons datter v. 556, 978, 1179, etc.; Medea v. 150, 163), de har begge smuk, bleg teint (*παλλεύκω ποδί* om Kreons datter, v. 1164; *πάλλευκον δέρην* om Medea, v. 30). Derudover er prinsessen ivrig (*πρόθυμος*, v. 1146) efter at gifte sig med Jason, ligesom Medea med egne ord selv var mere *πρόθυμος* end klog, da hun fulgte med Jason til Hellas (v. 485). Prinsessen vil blive overtalt (*πείσειν*, v. 944) af Jason til at lade børnene blive og dermed forårsage sin fars død, ligesom Medea i sin tid blev overtalt (*πεισθεῖσ'*, v. 802) til at forlade sit hjemland og forråde sin far. Det væsentligste er dog, at prinsessen dør mens – og fordi – hun er iført Medeas kjole og diadem, og dermed dræber Medea i en vis forstand sit yngre (dødelige) selv, før hun giftede sig med Jason.

86. For yderligere diskussion om Medea som heroisk karakter, cf. Knox 1977.

Medea assimileres også ifølge Boedeker (p. 140) med Aphrodite på adskillige punkter. Den tydeligste lighed er, at både Medea og Aphrodite har frelst Jason, skønt Jason selv tilskriver Aphrodite alene sin redning (cf. vv. 527-8). De midler, hvormed Medea og Aphrodite overvinder deres fjender, ligner også hinanden: begge har de gyldne våben (Medeas gaver, *πλόκον χρυσήλατον*, v. 949; Aphrodites bue, *χρυσέων τόξων*, v. 632), der ikke er til at undslippe (*οὐχ ὑπεκφεύξεται*, v. 988; *ἄφυκτον*, v. 633); begges våben er indsmurt i gift (*χρίσω φαρμάκοις*, v. 789; *ἰμέρω χρίσασ'*, v. 633), og senere træder Medea i den hævnende kærlighedsgudindes rolle, idet hun straffer Jason for hans foragt for kærligheden.⁸⁷ "Han begærer kun forbindelser med konger!" siger Medea bittert til Aigeus.⁸⁸

Den væsentligste assimilation er dog angiveligt assimilationen med Jason. I sit had til ham tilegner hun sig gradvist både hans værdier, midler og måde at tale på. Jason mener, at han har gjort Medea en tjeneste ved at bringe hende til Hellas, og et af hans argumenter er, at hun derved har vundet et ry (*δόξαν ἔσχεις*, v. 540), hvilket Medea umiddelbart synes at være ligeglad med. Men efterhånden begynder hun at bekymre sig om sit ry - hun vil leve et liv, der skaffer berømmelse (*εὐκλέεστατος*, v. 810), selvom det betyder, at hun må ofre sine børn for sagen. Hun klager først over, at hun er blevet bedraget med falske løfter (*ῥοκῶν δὲ φρούδη πίστις*, v. 492), og fortryder, at hun er blevet overtalt til at komme til Hellas (*πεισθείσ'*, v. 802), men senere bliver det hende selv, der bedrager andre ved falskhed, i særdeleshed fordi hun mestrer overtalelsens og forstillelsens kunst. Hun klager over, at Jason har forrådt hende (*προύδωκας ἡμᾶς*, v. 489), men samtidig indrømmer hun, at hun selv har forrådt sin far og sit land (*αὐτὴ δὲ πατέρα καὶ δόμους προδοῦσ' ἔμοῦς*, v. 483). Alt i alt har hun forvandlet sig til alt det ved Jason, som hun selv hader mest – men det er også sådan, hun overvinder ham.⁸⁹

87. Cf. med den hævnende Aphrodite i Euripides' *Hippolytos* – Hippolytos ønsker, ligesom Jason, at mænd ikke behøvede kvinder til at få børn (Eur. *Med.* 573-4; cf. Eur. *Hipp.* 618-9); Pherekydes *FGr-Hist* 3 F 105: Medea tjener Heras interesser – gudinden ønsker, at Medea skal tage til Jolkos og dræbe Pelias, som har krænket hende.

88. *ἀνδρῶν τυράννων κῆδος ἠράσθη λαβεῖν*, v. 700.

89. Boedeker 1997, pp. 144-6.

Den eneste ene

Jason er manden i Medeas liv, og det er ham, der er katalysatoren for hendes handlinger i de tre største kilder til Medea-myten (Pindar, Euripides, Apollonios Rhodios). Som tidligere nævnt forbindes Medea og Jason meget tidligt i deres fælles mytiske biografi: allerede på Kypselos-kisten fra omkring 7.-6. århundrede f. Kr. og i Hesiods *Theogoni* (cf. pp. 3-4) er de ægtefolk; men det er først hos Pindar, vi præsenteres for Medeas altoverskyggende forelskelse i Jason, Apollonios skildrer disse følelser mere indgående, og Euripides gør deres fælles forhold decideret stormfuldt.

I netop disse tre fortællinger kan der ikke herske nogen tvivl om, at mens *hun* elsker Jason passioneret, er *hans* følelser præget af en vis pragmatisme; og hos både Euripides og Apollonios har ægteskabet med Medea karakter af at være en praktisk og nyttig foranstaltning for Jason, der gav afkast i form af det gyldne skind og kong Pelias' død. Det nye ægteskab med prinsessen synes at være præget af den samme uromantiske tilgang, og kodeordet for denne nye forbindelse synes at være ambition, som Medea senere siger til Aigeus: "[Jason] begærer kun forbindelser med konger!" (cf. p. 19).

Til trods for Jasons forsikringer om, at arrangementet også er til Medeas bedste, fremstår han stadig som uvederhæftig og falsk. Hans løgne og bedrag er uforståelige for Medea, der adskillige gange indigneret fremhæver de svigtede løfter (v. 21, 492, 698, etc.). Dette modsætningsforhold mellem deres anstændighedsopfattelser fremhæver (ifølge Page) samtidig Medeas fremmedhed⁹⁰ og gør Jason til et symbol på hele Hellas' moralske forfald.⁹¹

Det væsentlige for Jasons *persona* i forbindelse med hans og Medeas fælles mytiske biografi er, at hans styrke og evne til at handle selv svinder, i takt med, at Medeas styrke tager til. På et vasebillede fra 5. årh. f. Kr. kan vi se Jason på vej ud af slangens gab med Athene ved sin side, og Medea er tilsyneladende ikke involveret.⁹² Hos Pindar er Medea årsagen til, at han opnår det gyldne skind, men han slår trods alt selv slangen ihjel

90. Page 1961, p. xix

91. Friis-Johansen 1984, p. 226.

92. <http://traumwerk.stanford.edu/philolog/Douris%20Athena.jpg>

(*Pyth.* 4.249), men hos Euripides er det Medea, der har slået slangen ihjel for ham (vv. 480-2).

Det ser altså ud, som om Medea "suger" sin styrke fra Jason; bemærkelsesværdigt er det i hvert fald, at han, der hos Hesiod var en hero, som ved egen kraft sikrede sig det gyldne skind og tog den smukke kongedatter, Medea, med sig som ekstragevinst, ender som bleg skygge af sig selv hos Euripides: en udspekuleret charlatan, hvis sande styrke kan findes i hans kone.

Konklusion

Jeg vil vende tilbage til spørgsmålet fra min indledning: hvad er Medea? Gudinde, troldkvinde, almindelig (dødelig) kvinde? Svaret må være: hun rummer dem alle. I langt de fleste kilder, der beskriver hende mere udførligt, er hun i virkeligheden både gudinde, heks og kvinde. Forskellen ligger grundlæggende i, hvilket af disse træk, en given forfatter eller kunstner har ønsket at fremhæve, og hvilke evner, han ønskede at tillægge hende.

Fremmedheden, som er Medea-figures mytiske essens, var naturligvis også en stærkt medvirkende faktor til hendes spændvidde som mytisk figur, måske i virkeligheden den vigtigste faktor. Den barbarisk fødte *kvinde* med det guddommelige ophav dannede således basis for en figur, der havde utroligt stor spændvidde: man kunne med en vis plausibilitet tilskrive hende adskillige usædvanlige og vidt forskellige karaktertræk og handlinger, alt efter hvad man ønskede at bruge hende til, og hendes "brugbarhed" blev ikke forringet af, at tiderne skiftede. Således kunne hun udvikle sig fra selv at være Jasons umælende "trofæ" (Hesiod og Herodot) til at være Jasons medhjælper i erhvervelsen af trofæet – det gyldne skind (hos Pindar og Apollonios Rhodios). Hos Euripides når hun sin fulde styrke, og det er *hende*, der sikrer skindet for Jason, og siden har hun beholdt den styrke. Denne styrke, der gradvist vokser og kulminerer hos Euripides, synes også at medføre en øget blodtørst: drabet på broderen indgik ikke nødvendigvis i fortællingen, og det overlagte drab på børnene var (som tidligere nævnt) efter alt at dømme Euripides' tilføjelse.

Jeg har flere gange anført Euripides som væsentlig for opfattelsen af Medea i dag, og ikke uden grund. Først og fremmest naturligvis fordi hans tilføjelser, drabet på børnene og prinsessen og flugten i Helios' vogn, siden indgik som en fast del Medea-myten. Men derudover er det også i høj grad ham, der definerer Medeas egentlige karakter for eftertiden. Kilderne før Euripides tegner et billede af en mytisk figur, der ganske vist har en bred, litterær brugbarhed, men det er først i *Medea*, at hun bliver en flerdimensionel *person*. Hun er menneskelig i al sin kval og bitterhed, i sin umiddelbare afhængighed af Jason, og i sit voksende had til ham. Hvor det tidligere var kærligheden til ham, der drev hende til uhyrligheder, er det nu vreden og raseriet (*χόλος, ὀργή*), og derfra henter

hun sin styrke til at dræbe sine børn, til trods for, at det volder hende smerte. Men det er fuldbyrdelsen af drabet på børnene, der synes at være afslutningen på Medeas menneskelighed. Hendes rasen, klagen og vaklen forsvinder, og hun møder nu Jason kølig, afklaret og (i bogstavelig forstand) ophøjet, i skikkelse af noget nærmest guddommeligt, i hvert fald noget overmenneskeligt, og afgangen i Helios' vogn bestyrker dette indtryk.

Det er sådan, vi i dag kender Medea, og det er med Euripides' version som udgangspunkt, at vi i dag har en omfattende Medea-biografi, stykket sammen af de forskellige antikke forfatteres forskellige versioner (det, Graf kaldte den horisontale version). For nemheds skyld sier de fleste moderne genfortællinger af Medea-myten dog de versioner fra, der ikke lige passer ind. Ikke overraskende er det de mest drabelige udgaver, der overlever, måske ikke mindst takket være Seneca og Ovid. De har begge, med typisk romersk forkærlighed for scener af udpenslet og makaber vold, tilføjet væsentligt blodigere detaljer om de mord, Medea begår, og der er også lagt betydeligt mere vægt på Medeas evner som heks, men disse romerske tilføjelser synes snarere at gøre hende en-dimensionel igen.

Det er Euripides' *Medea*, der præsenterer det mest interessante og komplekse billede, og det er *hans* bearbejdelse af Medea-myten, der gør, at Medea-karakteren til staidighed har en forbløffende aktualitet. Hendes fremmedhed, hendes kamp mod samfundets forventninger og opfattelse af hende som kvinde – endog hævn drabet på børnene – er temaer, der stadig er gyldige. Ikke overraskende er Medea blevet brugt som symbol på både kvindekamp, nazisme og racisme, fremmedgørelse og kønsrollekonflikter.⁹³ Den elasticitet og det brede virkeområde, som hun havde allerede i oldtiden, har hun altså bibeholdt helt op til nutiden, først og fremmest på grund af Euripides' *Medea*. Han præsenterede det athenske publikum for en chokerende "moderne" kvinde – og det er hun stadig.

93. Cf. Iles-Johnston 1997, p. 4.

Bibliografi

- Boardman, J. *Athenian Red Figure Vases – The Archaic Period – a handbook* London 1975
- Boedeker, D. “Becoming Medea – Assimilation in Euripides”, pp. 128-149 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston, Princeton, New Jersey 1997
- Bonfante, G. & Bonfante L. *The Etruscan Language*. Manchester 2002
- <http://tinyurl.com/68ho4z> = [books.google.dk-books?id=VWGN6e5Rzf8C&pg=PA136&lpg=PA136&dq=olpe+me-taia&source=web&ots=OcV_PNvdRn&sig=UDPtdPeNmNZF60ll5n2u5sJns8k&hl=da&sa=X&oi=book_result&resnum=1&ct=result#PPA136,M1](http://books.google.dk/books?id=VWGN6e5Rzf8C&pg=PA136&lpg=PA136&dq=olpe+me-taia&source=web&ots=OcV_PNvdRn&sig=UDPtdPeNmNZF60ll5n2u5sJns8k&hl=da&sa=X&oi=book_result&resnum=1&ct=result#PPA136,M1)
- Clauss, J.J. “Conquest of the Mephistophelian Nausicaa: Medea’s Role in Apollonios’ Redefinition of the Epic Hero”, pp. 149-177 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston Princeton, New Jersey 1997
- Friedrich, W.-H. “Medea in Kolchis”, 1966, pp. 3-28, in *Antike und Abendland* 12.
- Friis-Johansen, H. *Fri Mands Tale*. Gylling 1984

- Gantz, T. *Early Greek Myth* Baltimore 1985
- Graf, F. “Medea, the enchantress from afar – remarks on a well-known myth”, pp. 21-43 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston Princeton, New Jersey 1997
- Hunter, R. L. “Introduction”, pp. 1-44 in *Argonautica* 3, ed. R.L. Hunter Cambridge 1989, 1998
- Johnston, S.I. “Introduction”, pp. 3-17 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston. Princeton, New Jersey 1997
- Knox, B.M.W. “The *Medea* of Euripides” pp. 193-225 in *Greek Tragedy* vol. XXV edd. T.F. Gould & C.J. Herington. Cambridge 1977
- O’ Higgins, D.M. “Medea as Muse – Pindars’ *Pythian* 4”, pp. 103-126 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston. Princeton, New Jersey 1997
- Rose, H.J. *A Handbook of Greek Mythology* London 1928, 1953
- Santos, A. E. “Mujeres terribles (Heroínas de la Mitología Griega I)” in *Cuadernos de Filología Clásica*, nr. 15, 2005, 63-93.

<http://www.ucm.es/centros/cont/descargas/documento4777.pdf>

Sourvinou-Inwood, C. "Medea at a Shifting Distance: Images and Euripidean Tragedy", pp. 253-296 in *Medea – essays on Medea in myth, literature, philosophy and art* edd. J.J. Clauss & S.I. Johnston. Princeton, New Jersey 1997

Illustrationer i bøger fra:

Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, VI, 2 Zürich & Munchen 1992

Illustrationer fra større klassiske websites fra:

<http://www.beazley.ox.ac.uk/databases/>

<http://www.perseus.tufts.edu/>